

а также ведения модуля открытых валютных позиций - сводной информации по совокупным открытым валютным позициям клиентов (При торговле валютой у участников валютного рынка возникают требования и обязательства в различных валютах. Соотношение требований и обязательств по той или иной валюте у участников валютного рынка определяет его валютную позицию);

меры контроля и снижения уровня риска на валютном рынке, что обеспечивает регулирование валютного рынка в целях повышения его эффективности. Совершенствование процедур валютного регулирования операций с производными финансовыми инструментами создаст необходимые условия для более активного использования резидентами эффективных стратегий управления и хеджирования валютных рисков.

Вышеназванные изменения организации элементов в национальной валютной системе будут способствовать созданию новой системы связей, новой структуры и целостности валютного рынка.

Организация единой системы пруденциального регулирования и надзора финансового рынка по функциональному принципу, выражающаяся в единстве норм пруденциального регулирования финансовых институтов разного типа, осуществляющих операции одного вида, в том числе валютные, будет способствовать обеспечению стабильности финансового рынка в целом и активизации использования инновационных инструментов валютной политики.

Список использованных источников

1. Ляшенко В.И. Финансово-регуляторные режимы стимулирования экономического развития: введение в экономическую режимологию: моногр. /

В.И. Ляшенко; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. — Донецк, 2012. — 370 с.

2. Маркусенко, М.В. Валютная политика как элемент валютной системы / М. В. Маркусенко // Вестник Ассоциации белорусских банков. — 2003. — №24.

3. Маркусенко М.В. Посткризисные проблемы функционирования национальной валютной системы Республики Беларусь / М. В. Маркусенко // Вестник Ассоциации белорусских банков. — 2011. — №1. — С. 6-15.

4. Маркусенко М.В. Эффективность функционирования национальной валютной системы / М. В. Маркусенко // Экономика и менеджмент. — 2011. — №1. — С. 163-172. — (Ижевский филиал российского университета кооперации).

5. Международные валютно-кредитные отношения [Электронный ресурс] / под ред. Л.Н. Красвиной. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва, 2004. — Режим доступа: <http://www.bibliotekar.ru/valyutno-creditnye-otnosheniya/index.htm>.

6. Моисеев С.Р. Международные валютно-кредитные отношения / С.Р. Моисеев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Дело и сервис, 2007.

7. Моисеев С.Р. Политика валютных интервенций центральных банков: сущность, теневые механизмы и эффективность операций Банка России / С.Р. Моисеев // Финансы и кредит. — 2002. — №11. — С. 46-53.

8. Наговицын А.Г. Валютная политика / А.Г. Наговицын. — М.: «Экзамен», 2000. — 187 с.

9. Сабитов, Н.Х. Операции Банка России на открытом рынке: этапы развития / Н.Х. Сабитов, Р.У. Тихонова // Деньги и кредит. — 2010. — №12. — С. 44.

10. Шегда А.В. Основы менеджмента / А.В. Шегда. — К.: Тов. "Знання", 1998. — 512 с.

О. В. Мірошніченко
академік АЕН України
м. Миколаїв

ЗНЕЦІНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕЦИ УКРАЇНИ

Нарешті, Королева кинула гру і, переводячи подих, запитала Алісу:

- А бачила ти Черепаху Квазі?

- Ні, - сказала Аліса. - Я навіть не знаю, хто це такий.

- Як же, - сказала Королева. - Це те, з чого роблять квазі-черепащачий суп...

Льюїс Керрол «Аліса в Країні чудес»

При вивченні актуального для української реальності питання знецінення національної грошової одиниці хотілося б приділити увагу деяким аспектам, що зазвичай залишаються поза увагою більшості представників уряду, вітчизняних наукових та фінансових кіл, громадськості та ЗМІ, якими головна провина у девальвації гривні покладається на НБУ та його керівництво.

Перш за все варто зазначити, що увага широкого кола громадськості та більшості фахівців прикута перш за все до зміни обмінного курсу гривні до інших валют, який часто помилково називають «зростанням долара чи євро» [1], у той же час, априорі зрозумілим є те, що навіть враховуючи періодичні коли-

вання курсів усіх світових валют, зростання обмінного курсу більшості з них відносно якоїсь однієї варто відверто називати падінням курсу саме цієї національної грошової одиниці, а не зростанням усіх інших.

Проблема у загальному плані полягає в тому, що в українських реаліях, якщо навіть не розглядати періоди гіперінфляції, які випали на долю попередньої вітчизняної грошової одиниці — купоно-карбованця, після введення у 1996 році національної грошової одиниці України — гривні, процеси, що призводять до зниження її вартості відбуваються із «завидною постійністю» та невідворотністю добре відпрацьованого механізму (рис. 1, за 1,0 прийн. курс 1992 р. 208 крб./\$).

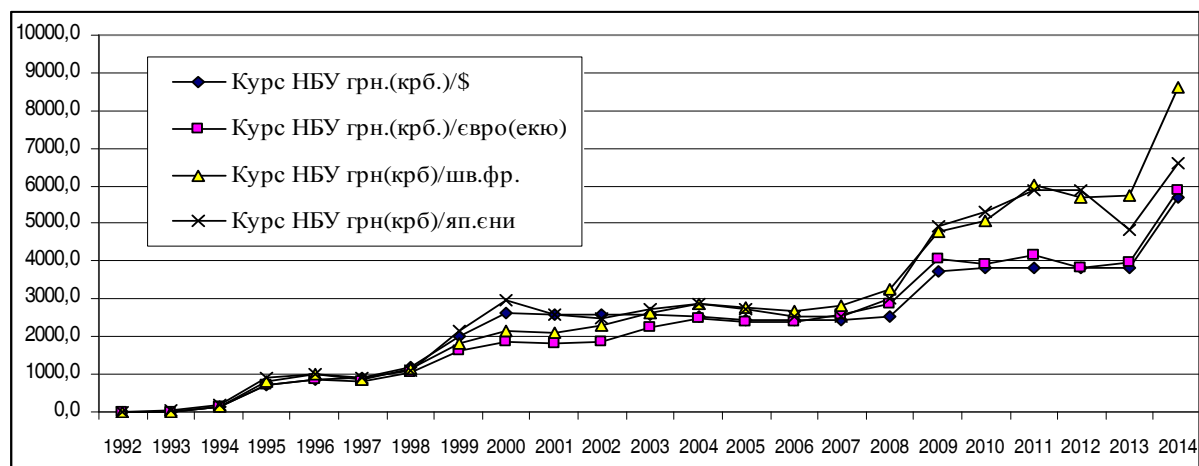

Рис. 1. Динаміка офіційного курсу гривні (до 1996 р. – крб.) до іноземних валют у 1992-2014 рр.

При цьому, ми не розділяємо думки тих дослідників, які надто високо оцінюють проведену на той час «грошову реформу», і погоджуємося із тими експертами, які вважають, що під час здійснення грошової реформи практично відбулася лише деномінація або обмін купоно-карбованців на гривню і не було досягнуто органічного поєднання грошової та фінансової політики [2, с.44; 3, с.128].

Саме це, на нашу думку, переважно і обумовило подальші процеси із національною валютою. Як відомо, обмін купоно-карбованців на гривню відбувався за курсом 1 грн. = 100 тис.крб., та, відповідно, встановився обмінний курс близько 1,8 грн./\$. Відповідно, різка зміна обмінного курсу відбулася у 1998 та у 1999 рр., коли офіційний обмінний курс гривні сягнув 3,5 та 5 грн./\$, у 2009 – 8 грн./\$, та, відповідно, 2014-го, коли обмінний курс НБУ наприкінці року досяг майже 16 грн./\$ та 20 грн./€. При цьому кожного разу основна відповідальність здебільшого покладалася на Національний банк, а причинами визнавалися зовнішні фактори (у 1998 р. - падіння рубля, у 2009 р. - світова фінансова криза, у 2014 р. - російська військова агресія).

Серед причин різкого падіння курсу гривні у поточному році експертами називалися політична нестабільність, відставка уряду М.Азарова, невизначеність у подальших перспективах країни [4], роздуті державні витрати та високий дефіцит бюджету [5], безконтрольна емісія, економічні втрати на ринках СНД, «відсутність реальної фінансової допомоги з боку Заходу» [6], політична нестабільність у зв'язку із можливою відставкою уряду А.Яценюка, складна ситуація на Сході, ризик прямої інтервенції Росії, введення військового податку, інформація про скорочення золотовалютних резервів НБУ, навіть дефолт Аргентини та обмеження США і Євросоюзом фінансування п'яти крупніших російських банків [7], а також ще майже нескінченний ряд інших факторів.

Погоджуючись із тим, що зазначені фактори, як і безліч інших зовнішніх та внутрішніх причин мають вплив на економічну ситуацію в Україні, ми намагаємося довести з нашої точки зору дуже просту закономірність, яка полягає в тому, що якщо у випадку будь-яких причин відбувається зростання цін, навіть за умов подолання негативного впливу цих факторів на обмінний курс, у подальшому неможливо буде уникнути падіння обмінного курсу національної валюти внаслідок зниження її реальної купівельної спроможності. І у цьому плані продовжуємо наполя-

гати на тому, що основною причиною періодичних «обвалів» гривні є процес знецінення національної валюти, який у вітчизняних умовах носить вже перманентний характер.

Зокрема, коментуючи різке падіння курсу національної валюти п'ятирічної давнини, автор у той час зазначав, що «воно є закономірним наслідком зменшення купівельної спроможності гривні за період з середини 1998 року, коли обмінний курс сягнув близько 4,5 грн. за 1 дол. США», та «у зв'язку із тим, що з тих пір гуртові та роздрібні ціни в Україні зросли в середньому в 1,5-2 рази, а на деякі предмети споживання зростання цін значно перевищило цей рівень», - «абсолютно закономірним є зниження обмінного курсу гривні, внаслідок зменшення її купівельної спроможності» [8].

Можемо впевнено стверджувати, що саме такий самий процес відбувся і впродовж 2008-2014 рр., спонукуючи обвал курсу гривні у нинішньому році. Доволі наглядно це можна спостерігати, порівнюючи динаміку офіційного індексу інфляції (індекс інфляції, індекс споживчих цін характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання) та середньорічного обмінного курсу НБУ (рис. 2, за 1,0 прийнято рівень 1992 р.).

При цьому неважко помітити, що реальне знецінення гривні (навіть не зважаючи на явне зниження офіційно затвердженого індексу інфляції), значно перевищує динаміку обмінного курсу, створюючи підстави для подальшої нестабільності національної грошової одиниці. Таким чином кожного разу процес зміни обмінного курсу носив об'єктивний характер і був наслідком реального знецінення національної грошової одиниці. І він не міг увесь час компенсуватися намаганнями НБУ стримувати валютний курс лише за рахунок активних операцій на валютному ринку.

Зрозуміло, що при цьому і коливання цін і курсу гривні обумовлювалися безліччю різних факторів у відповідних періодах, серед яких і зовнішні фактори, і внутрішні, такі як урядова політика і дії НБУ, врожайність зернових та інших сільськогосподарських культур, світові та внутрішні ціни на метал, хімпродукцію, нафту та нафтопродукти, інші енергоносії тощо. При цьому ми бачимо і те, що активність НБУ переважно спрямована на основні для України валюти евро (до 1999 р. – екою) та долар США, що дозво-

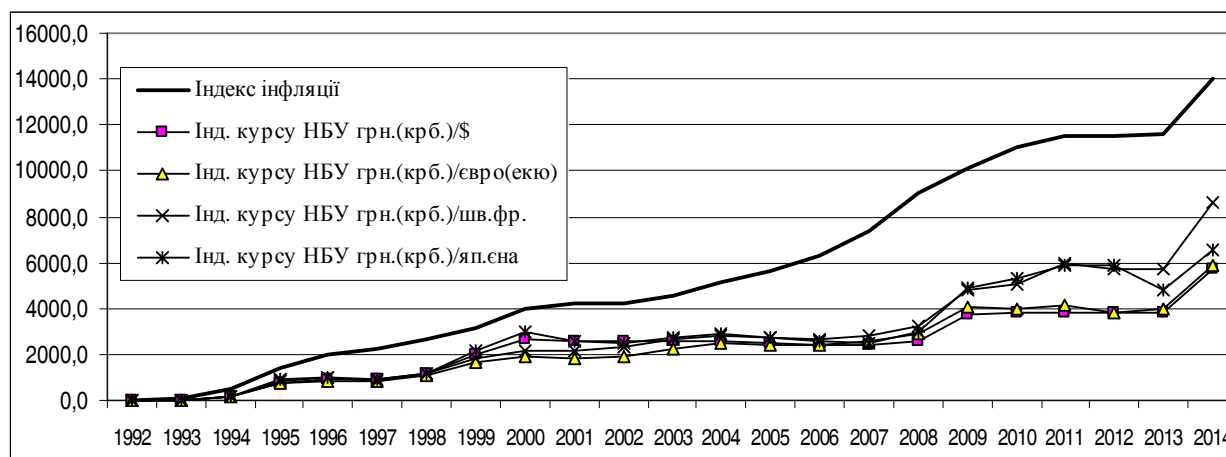

Рис. 2. Порівняльна динаміка споживчих цін та офіційного курсу гривні (крб.) до іноземних валют у 1992-2014 рр.

ляє курсу японської єни та швейцарського франку бути більш наближеним до динаміки реального знецінення гривні.

Використання при дослідженні такого показника як індекс споживчих цін пояснюється також тим, що в умовах сучасної економічної ситуації, що склалася в Україні, більшість населення витрачає значну частину доходів домогосподарств саме на поточні витрати (продукти харчування, вартість проїзду, одяг, взуття, ліки, комунальні платежі тощо), що у значній мірі і формує інфляційні очікування населення, і коливання цін на «Майбахи», «Лексуси», яхти чи «елітну нерухомість» для цієї переважної більшості населення не має особливого значення.

Також варто відверто визнати і те, що реальне зростання цін у цей час значно перевищує офіційний рівень інфляції, який постійно штучно коригується на вимогу урядових зверхників незалежно від їхньої політичної приналежності. Зокрема ніяк не можуть вважатися наближеними до реальності показники індексу споживчих цін у за 2010-2013 рр., що становлять 109,1, 104,6, 99,8 та 100,5, відповідно, при тому, що щомісячне зростання цін у ці роки часом перевищувало зазначені «річні» показники.

Показовим у цьому плані є і 2014 рік, коли незважаючи на те, що споживчі ціни вирости більш ніж вдвічі, офіційний індекс споживчих цін «був визначений» на рівні: 0,2% - у січні, 0,6% - у лютому, 2,2% - у березні, 3,3% - у квітні, 3,8% - у травні, 1,0% - у червні, 0,4% - у липні, 0,8% - у серпні, 2,9% - у вересні, 2,4% - у жовтні, 1,9% - у листопаді. Тобто формально знецінення національної грошової одиниці за січень-листопад 2014 р. склало «лише» 21,2%, що ніяк не відповідає дійсності, і відповідно, - знайшло підтвердження і у «падінні» обмінного курсу.

Тобто на жаль перебування при владі «патріотів і демократів» супроводжується тими ж маніпуляціями із офіційними статистичними даними заради утворення вигляду штучної «стабільності», що й урядування «професіоналів» під керівництвом В.Януковича та М.Азарова. Підтвердження цього навіть не потребує проведення додаткових досліджень, варто лише поцікавитися у найближчому супермаркеті споживчими цінами минулих періодів або порівняти ціни у чеках того часу із поточними. Українська ж економічна реальність потребує дійсно професійної урядової діяльності, направленої на захист національних інтересів. І у цьому плані варто лише пожалкувати про те, що так і не відбулося формування "технічного

уряду" з політично незаангажованих професіоналів, про який так багато говорилося, і який замість того, щоб займатися політичною саморекламою, мав би втримати національну економіку від скочування у чергову «економічну кризу».

Фактично ми маємо можливість спостерігати кілька періодів, що відрізняються між собою кількісними характеристиками, але мають схожий характер динаміки (рис. 3): період зниження обмінного курсу гривні, коли динаміка індексу обмінного курсу перевищує динаміку індексу інфляції, змінюється кількарічним періодом, коли зростання споживчих цін перевищує динаміку обмінного курсу, наслідком якого знов стає падіння обмінного курсу. При цьому ми бачимо, що процеси, які призводять до зниження вартості національної грошової одиниці України, як це вже підкреслювалося, відбуваються із «завидною постійністю» та невідворотністю добре відпрацьованого механізму. І саме механістичність зазначеного процесу викликає найбільшу занепокоєність.

Зокрема у цьому плані варто згадати загальновідомий принцип роботи 4-тактного двигуна внутрішнього згорання, робота якого для школярів наприкінці минулого сторіччя описувалася наступним чином [9, с.113]:

1-й такт – впуск (всмоктування), передбачає всмоктування в циліндр горючої суміші через впускний клапан;

2-й такт – стиснення, передбачає після закриття впускного клапана стиснення рухом поршня горючої суміші, що при цьому нагрівається;

3-й такт - робочий хід, передбачає підпалювання електричної іскрою свічки стиснутої горючої суміші, внаслідок чого - сила тиску газів (розпечених продуктів горіння) штовхає поршень, рух якого передається колінчастого валу, за допомогою повороту якого і проводиться корисна робота;

4-й такт - випуск (вихлоп), передбачає викидання відпрацьованих продуктів згорання через випускний клапан.

За аналогією процес знецінення гривні може бути описаний таким самим чином, за тією лише відмінністю, що відповідними «тактами» є:

- поступове знецінення національної грошової одиниці через зростання цін;

- подальше падіння обмінного курсу гривні внаслідок зниження її купівельної спроможності;

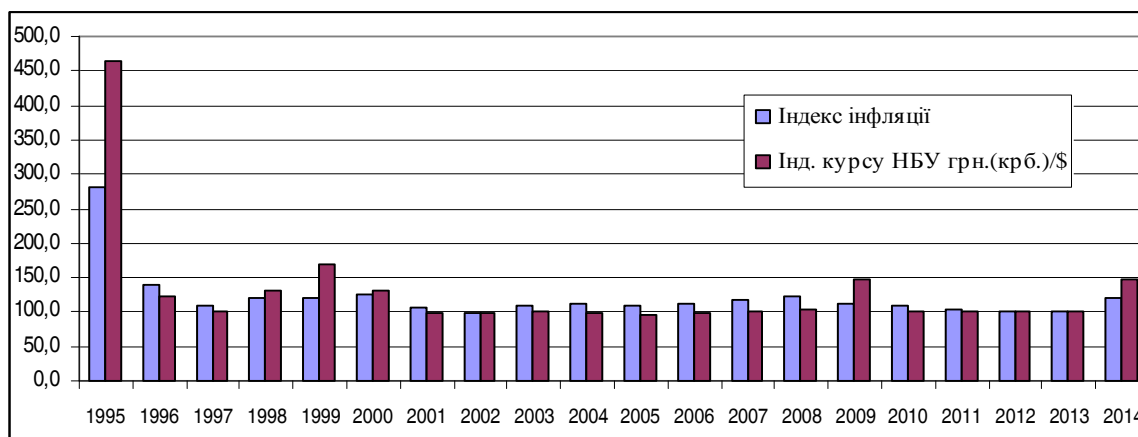

Рис. 3. Порівняльна динаміка індексу інфляції та офіційного курсу гривні (до 1996 р. – крб.) до долару США у 1995-2014 рр.

- різке зростання цін (і, відповідно, - черговий етап знецінення гривні) внаслідок зміни обмінного курсу;

- подальше повторення зазначеного «циклу».

При цьому варто зазначити, що впродовж представленого «циклу» зниження купівельної спроможності гривні відбувається фактично двічі – спочатку внаслідок зростання цін при незмінності обмінного курсу, і потім, коли обмінний курс нібито «наздоганяє» реальне зниження купівельної спроможності національної грошової одиниці, - ціни зростають ще раз, вже внаслідок зміни обмінного курсу. Тобто спочатку інфляційний процес виступає у якості причини девальвації національної валюти, а потім вже девальвація спричиняє інфляцію, у технічному плані можна було б казати навіть про винахід певного «вічного двигуна», наслідком безповоротної у свої механічності дії якого є «згоряння» національної грошової одиниці України, і, відповідно – подальша поступова руйнація національної економіки.

Варто також підкреслити, що у тому разі, коли відбулося «підпалювання стиснутої горючої суміші» (фактичне зниження купівельної спроможності національної валюти), тоді «вибуху», тобто падіння обмінного курсу, уникнути вже неможливо. І питання може стояти лише про його відстрочення або мінімізацію наслідків, що і може бути досягнуто за умов відповідних дій Уряду, включаючи, зокрема й операції Національного банку. У разі ж скорочення часових періодів прояви зазначених «механістичних закономірностей» можуть привести до повернення у часи гіперінфляції, яка не тільки повністю знищила купоно-карбованець як грошову одиницю, але й фактично зруйнувала більшу частину економіки України. При цьому важливо підкреслити, що основною «проблемою» купоно-карбованця виявилася не слабкий технологічний захист, а його незахищеність від непрофесійних дій тогочасних урядовців. І варто прикласти зусиль, щоб його наступниця – гривня не повторила шляху свого попередника.

Щодо ж підстав до реального знецінення гривні, - зростання споживчих цін, то звичайно у їх основі лежить цілий комплекс причин внутрішнього та зовнішнього характеру, але основними, на нашу думку, є нерозвиненість ринкових механізмів у економіці України, а також – непрофесійність дій урядових структур, які не тільки не в змозі протидіяти інфляційним процесам, а певною мірою їм сприяють. У цьому плані українським урядовцям варто повчитися

тому, як прикладають зусилля для підтримання стабільності власних валют долару та євро «адепти» ринкової економіки – США та країни Євросоюзу (певною мірою показовим це зокрема виявилось при падінні курсу євро за часів Югославського конфлікту) [3, с.133-134].

Конституцією України забезпечення стабільності грошової одиниці – гривні визначається у якості основної функції Національного банку, у той же час забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики покладено на Кабінет Міністрів [10, ст.99, 116]. Тому в якості єдиної перспективи ми вбачаємо лише реалізацію скоординованого комплексу дій з боку Кабінету Міністрів, НБУ, Міністерства фінансів, Мінекономіки, Антимонопольного комітету, інших органів державного управління, направлених на стабілізацію національної грошової одиниці та протидію зниженню її купівельної спроможності. Ми звичайно не маємо на увазі здійснення адміністративного регулювання цін з боку держави, але від моніторингу рівня цін та реалізації засобів антимонопольного регулювання державні органи України ще ніким не звільнялися.

Нерозвиненість ринкових механізмів обумовлює і те, що на відміну від переважної більшості країн, де падіння курсу національної валюти призводить до збільшення споживання товарів внутрішнього виробництва через зростання цін на імпорт, і, відповідно, за рахунок активізації внутрішньої економічної діяльності, - певною мірою сприяє подоланню кризової ситуації, то в умовах України це призводить до майже автоматичного перерахунку цін у разі спочатку на імпортні, а потім, - навздогін, і на вітчизняні товари, ще більше посилюючи кризові явища. Тобто розвиток реального сектору національної економіки та реалізація політики «товарного заміщення», а фактично повернення вітчизняних товарів на внутрішній ринок також певною мірою має сприяти стабілізації ситуації.

Щодо ж «іскри» – каталізатора, що активізував процес падіння обмінного курсу, то у вітчизняних умовах він має не стільки економічний, скільки переважно політичний характер, зокрема у 2009 р. каталізатором процесу девальвації гривні виступило поєднання світових кризових явищ та організованої на урядовому рівні активної спекуляції на внутрішньому валютному ринку України, спочатку на зменшення курсу долара США, а потім на його збільшення, з наслідками яких НБУ реально не зміг впоратися [8].

Але найбільш показовими у цьому плані стали події весни поточного 2014 року, коли внаслідок політичних колізій, почали стрімко зростати роздрібні ціни, хоча ніяких економічних підстав для цього крім інфляційних очікувань як з боку продавців, так і з боку покупців реально не було; далі – зростання ціни на нафтопродукти, і це при тому, що у цей час відбувався процес різкого падіння світових цін на нафту через тиск країн світу на РФ за її агресію проти України, – тобто основним аргументом для зростання цін на пальне в Україні став аргумент на кшталт – «ну все ж подорожчало, і пальне має подорожчати». А внаслідок подорожчання пального відбувся ще один виток подорожчання споживчих цін, і, відповідно, – знецінення національної грошової одиниці.

І це усе відбувалося на фоні повної відсутності цікавості уряду під керівництвом А.Яценюка до повального зростання цін, оскільки воно не супроводжувалося різкою зміною обмінного курсу. Це зокрема дозволило автору наголосити на тому, що «відверто програно урядом битвою, що на фоні політичних негараздів якось не привернула уваги громадськості, а скоріше – і самого уряду, стало значне зниження купівельної вартості національної валюти весною поточного року внаслідок спочатку допущення спекулятивного зростання споживчих цін, потім такого ж безпідставного зростання вартості пального, наслідком якого стало чергове зростання цін вже внаслідок зростання вартості транспортних витрат. У такій ситуації зміна обмінного курсу гривні є закономірною навіть без урахування інфляційних очікувань населення внаслідок політичної нестабільності. І штучно занижений офіційний рівень інфляції та стримане за рахунок діяльності Нацбанку відповідне зниження обмінного курсу у будь-якому разі не може вважатися вирішенням проблеми, оскільки і значне зниження купівельної вартості національної валюти, і, відповідно, – зменшення реальних доходів населення відбулося реально, а не на папері» [11].

Тобто у 2014 році дії Нацбанку фактично відтермінували і, відповідно, – уповільнили динаміку падіння обмінного курсу гривні (січень – 7,99 грн./\$, лютий – 8,66, березень – 9,92, квітень – 11,63, травень – 11,64, червень – 11,81, липень – 11,75, серпень – 12,95, вересень – 13,02, жовтень – 12,94, листопад – 14,7, грудень – 15,6), але у подальшому, – саме НБУ «виявився крайнім» у цій ситуації.

Такою ж самою спробою перекласти відповідальність з себе на зовнішні обставини є намагання ж керівництва уряду у якості основної причини предствити військові дії, так само як це відбувалося за часів прем'єрства Ю.Тимошенко, коли, як зазначалося у той час автором, внаслідок недостатньої розвиненості ринкових механізмів українська економіка набагато менше постраждала від впливу світової фінансової кризи, ніж країни з розвинутою ринковою економікою, і навіть Росія, але «постійні нагадування Тимошенко про «світову фінансову кризу» для виправдання власних прорахунків і підвищення рейтингу напередодні дострокових виборів принесли навіть більшу шкоду вітчизняній економіці, ніж сама криза, оскільки, як зазначалося з одного боку, спонукали громадян до вилучення депозитів і вкладення заощаджень у готівкову валюту інших держав, з іншого – продавців до збільшення цін у розрахунку на очікувану інфляцію. І таким чином очікувана інфляція стає реальною...» [12].

Тобто саме бездіяльність уряду під керівництвом А.Яценюка, яку повною мірою можна вважати злочинною, і стала основною причиною падіння курсу

гривні, а основна провина Нацбанку у цій ситуації полягає у тому, що керівництвом НБУ в особі як С.Кубіва так і В.Гонтаревої вчасно не було піднято питання щодо необхідності вжиття заходів по стабілізації купівельної спроможності гривні, необґрунтоване зниження якої і стало основною причиною чергового «падіння» курсу національної валюти.

Звернемо увагу на теоретичний бік розглянутих закономірностей. Загальновідомо, що і класиками економічної думки і сучасними вченими серед основних функцій грошей визначалася така функція, як засіб утворення скарбів [13, с.104-156], засіб заощадження [14, с.186; 15, с.264], засіб збереження цінності [16, с.88-92], засіб накопичення [17, с.45], зручна форма накопичень [18, с.128], засіб збереження та накопичення цінності [17, с.49], засіб накопичення (заощадження, збереження багатства, збереження цінності [19, с.57]; засіб накопичення (засіб заощадження та засіб збереження вартості) [20, с.13].

Не поглиблюючись у трактування відмінностей у підходах авторів різних концепцій, відзначимо, що динамічний розвиток ринкової економіки, різноманітність і ускладнення форм взаємодії суб'єктів господарювання обумовлюють й істотні зміни змісту функції збереження цінності. Ми згодні і з тими авторами, які зазначають, що якщо раніше, в епоху золотих грошей, функція накопичення грошей була достатньо простою і навіть механістичною, то сьогодні вона невідпінанно ускладнилася. За часів класичного капіталізму грошово-кредитна сфера і грошовий обіг грали допоміжну роль і виконували обслуговуючі функції, у сучасному ж світі гроші перетворилися на рушійну силу економіки, а фінансовий сектор став самостійним елементом економічної системи держав [17, с.47]. При цьому в умовах сучасної економіки у якості обов'язкового атрибуту постає інфляція, тому актуальним стає не лише збереження або накопичення грошей, а збереження їх купівельної спроможності (вартості, цінності), і грошова політика держави та бізнесові стратегії будуються на необхідності максимально повної реалізації саме цієї функції грошей.

Стосовно ж національної валюти України – гривні, варто визнати, що її функція збереження вартості (цінності), нажалі не була притаманна із самого початку її введення, і, відповідно, – цю функцію в українській економіці за гривню виконують грошові одиниці інших країн. До речі, більшість населення України, навіть та його частина, яка не надто розуміється на теорії грошей та особливостях національної фінансово-грошової політики, зробила свої висновки і вже традиційно віддає перевагу у зберіганні готівкових коштів саме у євро чи доларах США. Така ситуація спостерігається не тільки в Україні, зокрема російськими вченими також визнається, що фінансово-банківська система РФ базується на змішаній системі грошового обігу (рублево-доларова), причому «долар бере на себе такі функції, як засобу накопичення, і у все більш значній мірі як засобу платежу» [21, с.172].

Дослідниками проблем забезпечення економічної безпеки визнається, що фінанси не тільки опосередковують і відображають процеси, що відбуваються в економіці, на різних її рівнях, а й у ряді випадків вони можуть провокувати і сприяти розповсюдженню кризових ситуацій, і поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивної та неупередженої оцінки з точки зору фінансової безпеки фінансово-грошової політики, яка негативно позначається на стані забезпечення економічної безпеки нашої держави» [22, с.273; 3, с.135]. А також те, що безпекою у грошово-кредитній сфері визнається «та-

кий стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення» [22, с.176], та важливим є розуміння того, що відмова від економічного розвитку та піднесення добробуту під впливом помилкового уявлення про монетарний характер інфляції становить серйозну загрозу можливості реалізації розвитку економіки [23, с.398].

Тому ми не можемо погодитися із позицією тих експертів, які стверджують, що у сучасних умовах стабілізація національної валюти є не вигідною для економіки країни, пояснюючи це зокрема тим, що у зв'язку із зменшенням експорту в Росію, українські виробники будуть вимушені освоювати нові ринки, і «укріплення гривні на цьому фоні не піде на користь» [7], і солідарні з науковцями, які вважають, що навіть перевищення обмінного курсу в 9,5 було б «досить серйозною проблемою», оскільки наслідками навіть такого випадку стала б ланцюгова реакція з дестабілізації економіки [4]. Щодо ж чергового інфляційного «сплеску», що припав на поточний рік, і якого, на нашу думку, значною мірою можливо було уникнути, то негативні наслідки від нього ще довго будуть даватися взнаки українській економіці навіть після завершення військових дій.

Вітчизняними експертами з питань економічної безпеки неодноразово підкреслювалося, що важливо домогтися щоб національні гроші виконували функції накопичення, однак це залежить не тільки від банківської системи, а великою мірою – від економічної політики уряду [2, с.46; 3, с.131; 24, с.99]. Тобто так само, як квазі-черепащачий суп з телятини (Mock-Turtle soup) став для автора «Аліси у Країні чудес» підставою для створення такого персонажу як Черепаха Квазі (Mock-Turtle), який на ілюстраціях зображався із телячою головою, хвостом та копитами на задніх ногах, ми повною мірою обгрунтовано можемо вважати національну валюту України гривню – «квазі-валютою», до тих пір як вона не буде повною мірою виконувати усі притаманні повноцінній грошовій одиниці функції, включаючи і функцію збереження вартості.

Та й будь-який вітчизняний уряд не залежно від прізвища його керманіча із повною мірою може до тих пір називатися «квазі-урядом», доки він не в змозі буде ефективно протидіяти процесу знецінення національної грошової одиниці. Щодо ж т.зв. «уряду камікадзе», то враховуючи те, що в одному з українських перекладів казки Л.Керрола, назва Черепахи Квазі представлено у якості Казна-Що-Не-Черепахи, то уряд Яценюка одним з перших може претендувати на назву «Казна-Що-Не-Уряду», оскільки виявився одним з найбільш непрофесійних за усю історію незалежної України.

«Ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки» та «структурна та функціональна незбалансованість політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці» законом «Про основи національної безпеки України» відносяться до загроз національним інтересам і національній безпеці України [25, ст.7]. І з урахуванням того, що грошово-кредитній політиці належить одне з ключових місць у формуванні, розподілі і перерозподілі національного доходу, в організації планування та регулювання грошового обороту, - подолання з її боку загроз економічній безпеці України, а також забезпечення стабільності і надійності національної

грошової одиниці має стати одним з основних напрямів стратегії економічного розвитку Української Держави.

Список використаних джерел

1. Курс долара продовжив зростання [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://glavred.info/ekonomika/ekspert-obyasnil-prichiny-rezkogo-padeniya-kursa-grivny-270331.html>.
2. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т.Шлемко, І.Ф.Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І.Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с.
4. Експерт пояснив причини різкого падіння курсу гривні: 9,40 - это очень серьезно [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://glavred.info/ekonomika/ekspert-obyasnil-prichiny-rezkogo-padeniya-kursa-grivny-270331.html>.
5. Експерт назвал истинные причины девальвации гривны [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://kontrakty.ua/article/81455>.
6. Експерт: Гривня девальвує через безконтрольну емісію [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://for-ua.com/article/1069538>.
7. В чем причины очередного падения гривны? [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.informator.su/v-chem-prichiny-ocherednogo-padeniya-grivny/>.
8. Питання економічної кризи треба вирішувати в Україні / О.В.Мірошніченко [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://obzor.mk.ua/nikolaevskienovosti/10099-pitannya-ekonomichnoyi-krizi-treba-virshuvati-v-ukrayin.html>.
9. Энциклопедический словарь юного техника (для среднего и старшего школьного возраста) / Сост. Б.В.Зубков, С.В.Чумаков. – М.: Педагогика, 1980. – 512 с.
10. Конституція України, прийнята 28.06.1996 р.
11. Основними рисами, що характеризують діяльність уряду Яценюка, залишаються всебічний непрофесіоналізм та хворобливий нарцисизм / О.В.Мірошніченко // Економіка & політика. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://kiev.econompolit.ru/Article.aspx?id=32344&id_line=29.
12. Постійне повторення прем'єром словосполучення «світова фінансова криза» наносить економіці України більшої шкоди, ніж сама криза / О.В.Мірошніченко // Хрещатик. – 12 травня 2008 р., №81(3297).
13. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К.Маркс. – М.: Политиздат, 1973. – 907 с.
14. Доллан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / [Доллан Э.Дж. и др.], под. общ. ред. В.Лукашевича. – Л., 1991. – 448 с.
15. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р.Макконнелл, С.Л.Брю. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
16. Тарасевич Л.С. Макроэкономика / Л.С.Тарасевич, П.И.Гребенников, А.И.Леусский. – М.: Высшее образование, 2006. – 654 с.
17. Мищенко С.В. Современные проблемы теории денег и денежного обращения / С.В.Мищенко. – К.: Центр науч. исслед. НБУ, Ун-т банк. дела, 2011. – 230 с.
18. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия: 3-е изд. – М.: Инфра-М, 2008. – VI, 826 с.

19. Деньги, кредит, банки: 8-е изд. / под ред. проф. О.И.Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2009. – 560 с.

20. Гриценко А. Представницька теорія грошей / А.Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2005. – №7. – С.9-13.

21. Экономическая и национальная безопасность / под ред. Е.А.Олейникова. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.

22. Економічна безпека / за ред. З.С.Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.

23. Экономическая безопасность России / под ред. В.К.Сенчагова. – М.: Бином, 2010. – 815 с.

24. Мірошниченко О.В. Економічна безпека України: стан і дослідження питання (погляд скрізь 20-річчя незалежності) / О.В.Мірошниченко // Вісник економічної науки України. – 2012. – №2(22). – С.97-101.

25. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. N964-IV.

Н. В. Осадча
д-р екон. наук
м. Дніпропетровськ

ЗМІНИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІДПИСАННЯ АСОЦІАЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації виникає необхідність зміни та формування нової моделі державної зовнішньоекономічної політики. Це пов'язано з активізацією глобалізаційних процесів, лібералізацією торгівлі, відкритістю економіки. Особливо гостро це питання пов'язане з підписанням угоди про асоціацію з ЄС та тимчасовим відкладенням її дії до грудня 2015 р. При даному стані справ Україна буде користуватися односторонніми преференціями ЄС з одночасним збереженням мита на європейські товари.

Європейський вибір відкриває нові перспективи для співробітництва України з розвиненими країнами континенту, економічного розвитку, соціального й інтелектуального прогресу, зміцнення позицій держави в міжнародній системі координат. Для України

європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. Слід зазначити, що існує позитивна динаміка торгівлі з країнами ЄС (особливо експорту), що зумовлено збільшенням обсягів присутності України на ринку ЄС та зростанням питомої ваги в загальному торговельному балансі нашої держави. Ринок ЄС – другий за значенням після ринку країн СНД (фактично – Росії), але після розширення у травні 2004 р. ЄС–25 став головним експортним ринком України. На ЄС–25 припадало 35,8 % українського експорту. Зовнішньоторговельний оборот між країнами в період 2006–2012 рр. має тенденцію до зростання (рис. 1).

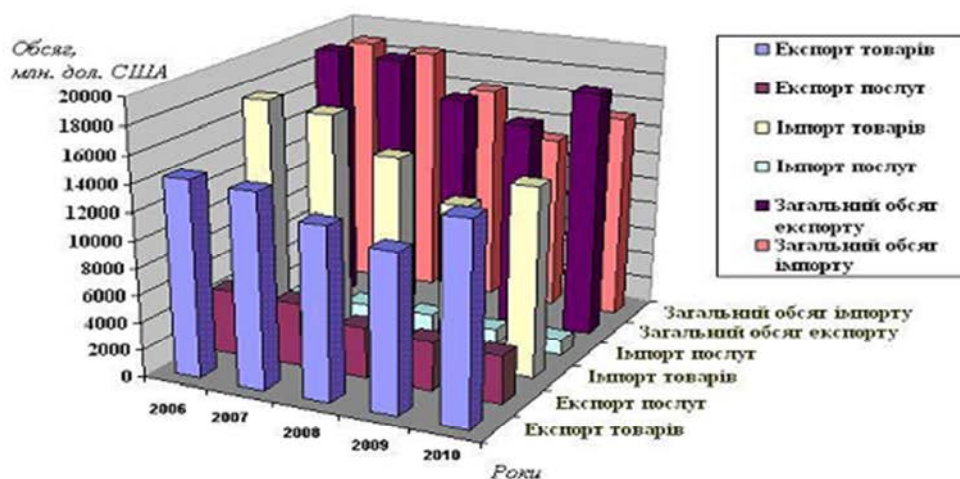

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту товарів і послуг між Україною та ЄС у 2006-2010 рр., млн дол. США [9]

Питаннями дослідження та вдосконалення зовнішньоекономічного регулювання займалися такі вчені-економісти: О. Гребельник [1], О. Лук'яненко [2], Б. Росінський [3] та М. Шестакова [4], В. Науменко [5], Є. Додин [6], І. Смирнов [7]. Але проблемні аспекти формування регуляторної політики в митній сфері з врахуванням вимог і досвіду ЄС та сучасних

умов роботи, потреб підприємців не були розглянуті та потребують додаткових досліджень.

Постановка завдання. Аналіз регуляторної політики ЄС та визначення проблем та перспектив подальшої співпраці України і ЄС, формування в напругу вдосконалення засад регуляторної політики України.